

İZNİK ÇİNİ FIRINLARI KAZISI 1988 YILI ÇALIŞMA RAPORU

Prof. Dr. OKTAY ASLANAPA

İznik Çini Fırınları Kazısı'nın 1988 yılı çalışmaları, 5.8.1988 günü hazırlık ekibinin İznik'e hareketiyle başlamış, 14.9.1988 günü alan çalışmaları tamamlanarak 15.9.1988 günü kazı kampı kapatılmıştır.

Bu yıl Prof. Dr. Oktay Aslanapa Başkanlığında, Doç. Dr. Ara Altun'un Başkan Yardımcılığında yürütülen çalışmalarda Kazı Kurulu'nda Prof. Dr. Şerara Yetkin ve Mim. M. Baha Tanman bulunmuş, sayıları yirmibeş civarında değişen çeşitli kademelerde uzmanlar ile öğrenciler kazı ekibini meydana getirmiştir. Ayrıca mahallinden on kadar işçi kazıda çalışmışlardır.

1981 yılından beri sürdürülen İznik Çini Fırınları Kazısı'nın ikinci dönem çalışmalarında daima kalabalık bir uzman ve öğrenci ekibi bulunmuş, bu ekip, yeni geliştirilen yöntemlerle, çok yönlü bir çalışma içinde olmuştur. Çini kazısı yanında, İznik'in mimari mirası ve koruma-tesbit çalışmaları, çini-keramik üretim merkezi olan İznik'de mimari ile çini-keramik üretimi arasındaki çeşitli ilişkiler açısından da ele alınmıştır. Nitekim Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Ara Altun yönetiminde ayrı bir ekip, çalışmalar süresince bir yüzey araştırmasını devam ettirmektedir. Bunun ön sonuçları, 1/1000 paftalar üzerinde işlenip raporlandırılarak, Bölge Koruma Kurulu'na gönderilmiş ve İznik koruma amaçlı imar planı için alınan karara esas olmuştur.

Kazı Kampı olarak Valilikçe tahsis edilen Merkez Kılıçarslan İlkokulu kullanılmış, burada kilitli bir odada denetim altına alınan Envanter ve Restorasyon Merkezi kurularak buluntuların yıllık değerlendirilmeleri yapılmıştır. Uzman Belgin Demirsar yönetiminde kazı ve sondaj alanlarından elde edilen çeşitli buluntular yıkama ve tasnif ekibi tarafından düzenli olarak temizlendikten sonra seçimleri yapılarak etüdümlük envanter çizimleri ve fişleri hazırlanmıştır. Bu yıl bu çalışmalara Bakanlık Yetkili Uzmanı Aynur Gökmen de fiilen katılarak yardımcı olmuştur. Bu işlemler sonucunda; 92 envanterli etüd-

lük buluntu ayrılmıştır. 8 Envanterlik Eser Kazının Bakanlık Envanterine alınmış, bunlardan başka toplam 129 torba etüdlük parça buluntu alanları ve tekniklerine göre tasnifli ve listeli olarak sandıklar içinde İznik Müzesine teslim edilmiştir. İznik Müzesinin etüdlük deposu hala düzensizdir. Geçen yıl Kazımın da katkısı ile eser deposu bir dereceye kadar düzene girmiş olmakla birlikte, etüdlük deposu arzu edilen tasnifleri yapmak için elverişli değildir. Çalışmaların tatil edildiği zaman Kazı Kampında hiçbir kazı buluntusu kalmamış, araç-gereç de Belediye'nin tahsis ettiği bir depoda muhafaza altına alınmıştır.

İznik Kaymakamlığı ve Belediye Başkanlığı bu yıl da gerekli her türlü kolaylığı göstermişlerdir.

Bu yılın çalışmaları öncelikle BHD kodu verilmiş olan sürekli kazı alanında yoğunlaşmıştır. Hamam Sokak ile Maltepe Sokak köşesinde Belediye Hamamı karşısında bulunan ve 1983 yılından sonra sistemli bir kazı alanı haline gelen bu bölgede, halen, İznik'de yerinde korunmuş ve sertleştirme ile restorasyonu tamamlanarak sundurma altına alınmış iki çini-seramik fırını ateşhanesi ile Osmanlı dönemi seramik atölyesinden oldukça önemli bir kesit ortaya çıkarılmıştır. Burada çeşitli bölümler ve çökmüş fırın izleri ayrıntıları ile tesbit edilmiş durumdadır. Bu yıl gride göre devam ettirilen plankare çalışmalarında, alanın doğu kesimindeki üç plankarede çalışılmış, E-10 açması Miletisi denilen teknikte çok sayıda Osmanlı keramiği, fırın malzemesi olarak çok sayıda üçayak ve sır kalıntıları ile, sırlanmamış bozuk imalat buluntuları vermiştir. Plankarenin güneydoğu köşesinde geç dönem kuyusunun bitişiğindeki izler, burada çökmüş bir fırının izleri olarak değerlendirilmiştir.

Bu yıl bu alanda koruma ve restorasyon çalışmaları ile 1989 İznik Yılı gözönüne alınarak çevre düzenlemesi de planlanmış, fakat uzman nezaretinde, tütek ve kuyu restorasyonu dışındakiler gerçekleştirilememiştir. Sundurmanın yükseltilmesi ve yeni çit için malzemenin bir bölümü sağlanmakla birlikte, ödenekler yetmediğinden yapımı tamamlanamamıştır.

1981 yılında ilk sondajı yapıp geçen yıl devam edilen ikinci bir kazı alanı, Arabacı Sokak'daki altyapıdır. Bu yıl, üst moloz ve çöp tabakası temizlenerek, etrafı çitle çevrilmiş ve böylece daha fazla tahribi önlenmiştir. Çünkü 1981 tesbitinden sonra bütün uyarılara

rağmen üstüne gelecek şekilde ev ve sokak oluşumu engellenememiş, hatta tonozlarının delinerek elektrik direği yerleştirme hazırlığı bile son anda ekibimizin müdahalesi ile önlenmiştir. Burada üst seviyede ana yapıya ait duvar izleri ve döşeme ile bir mezar hücresi açığa çıkarılmış, altyapı kontrol edilmiş, çizim ve ölçüm çalışmaları yapılmıştır. Sonuçta altyapının çok geniş olmasına rağmen, üstte tesbit edilen duvar ve yapı izlerinin buna göre küçük olması da dikkate alınarak, buranın Saray Bölgesine dahil olduğu görüşü kuvvet kazanmıştır.

Bu çevreye yakın olan ve Bağkur Evleri olarak bilinen çevrede, geçen yıl yapılan tesbitlere göre I ve II numaralı hafriyata başlanmış, duvar izlemesi yapılarak tümseklerdeki yapı kalıntıları hakkında fikir edinilmiştir. İki ayrı döneme işaret ettiği tahmin edilen yapı kalıntılarının tescile esas olacak çizimleri gerçekleştirilmiştir.

Heriki çalışma da İznik'de hızla tahribe uğrayan mimari mirasın tesbit ve korumasına yöneliktir. Nitekim aynı zamanda, İsmail Bey Hamamı batısında, Beyler Mahallesi İlkokul İnşaatının hafriyat alanında çıkan duvar ve döşeme izleri de ekibimize tesbit edilmiştir.

Ayasofya güneyinde kamulaştırılmış olan alanın gridlemesi yapılarak bu yıl bir plankarede çalışmalar sondaj mahiyetinde yürütülmüş, kil tabakasına rastlanmıştır.

Bu bölge 1964 yılı kazılarında ortaya çıkarılmış bulunan fırınlarla yakındır ve arazi kamulaştırılmış olduğu için rahat çalışma imkânı vardır. Burada bu yıl E-2 plankaresi çalışılmıştır.

Ekip elemanları Suriçi İznik Halihazır paftaları esas alınarak yüzey araştırmalarına devam etmiş, bu arada çeşitli tesbitler Müze'ye ve Belediye'ye yazı ile de duyurularak önlem alınması istenmiştir. Nitekim 8.9.1988 akşamüstü Deliklikaya mevkiinde Şubat-Mart aylarında makine ile yamaç düzlenirken ortaya çıkmış ve tahrip olmuş freskolu bir mezar odası da tesbit edilerek Müze'ye gerekli işlemler için haber verilmiştir. Belediye'de askıya çıkarılan bir imar paftasında 1963 yılında kazı ile ortaya çıkarılmış olan İznik'in en erken Osmanlı yapıları Orhan İmaret Camii ve hamamının işaretlenmeden arasından yol geçirildiği görülmüş, durum resmi yazı ile Belediye Başkanlığına bildirilmiştir.

Uyumlu ve ilgili bir ekip halini almış olan İznik Çini Fırınları Kazısı ekibi, İznik'in tarihi mirası ile her yönüyle ilgilenen uzmanlaşmış bir çalışma örneği vermekte ve kısıtlı imkânlarla hedeflenen noktaya ulaşmaya gayret etmektedir. Son sekiz yılın çalışmaları toplu olarak 1989 İznik Yılı vesilesiyle tek bir kitap halinde yayınlanmış olacak, yüzey araştırmalarının sonuçları da ayrı bir kitapta toplanacaktır.

Res. 1 - BHD kazı alanı, 1988.

Res. 2 - BHD kazı alanında restorasyonu yapılmış fırın bölgesi.

Oktay Aslanapa

Res. 3 - BHD kazı alanı, güneydoğu köşesi.

Res. 4 - Arabacı Sokak altyapı kalıntısı, genel görünüm.

Res. 5 - Bağkur I nolu hafriyat alanı.

Res. 6 - Bağkur I nolu hafriyat alanı, güney kesim.

Oktay Aslanapa

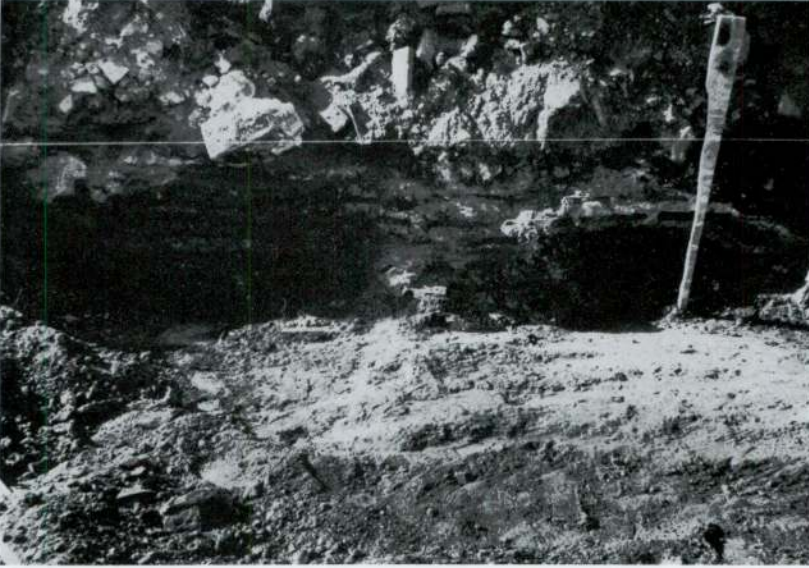
Res. 7 - Bağkur II nolu hafriyat.

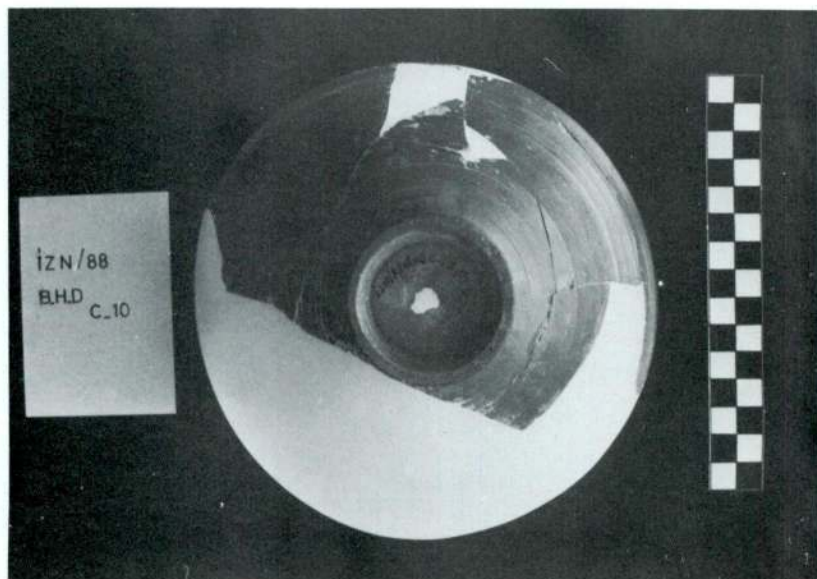
Res. 8 - Ayasofya gney alanı.

Res. 9 - Ayasofya güney alanı. E-2 plankare sondajı.

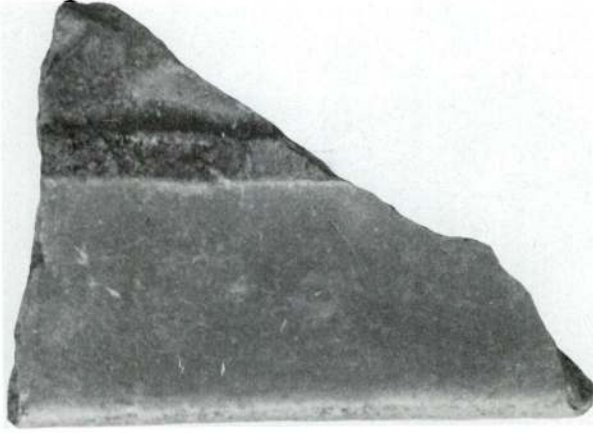
Res. 10 - Beyler Mah. İlkokul hafriyatı.

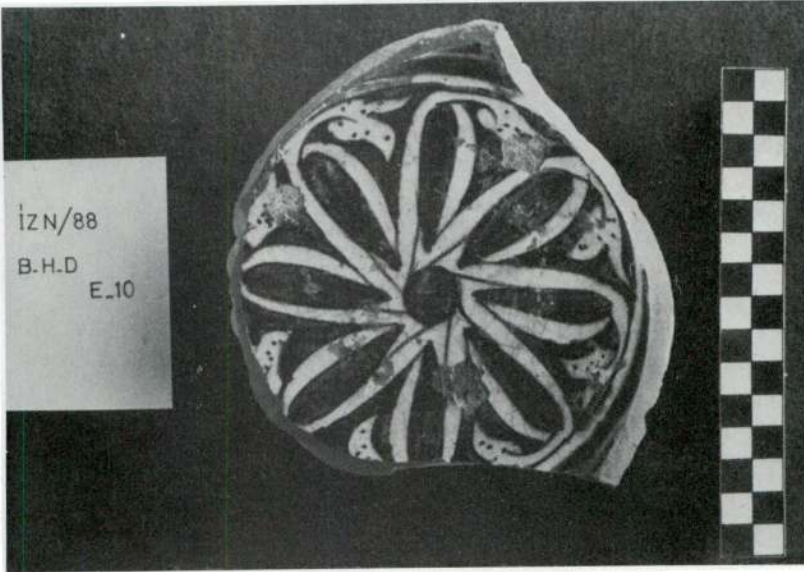
Res. 11 - İZN/88 BHD C-10 Pt 1.

Res. 12 - İZN/88 BHD C-10 Pt 2.

Res. 13 - İZN/88 BHD E-9 RS 1.

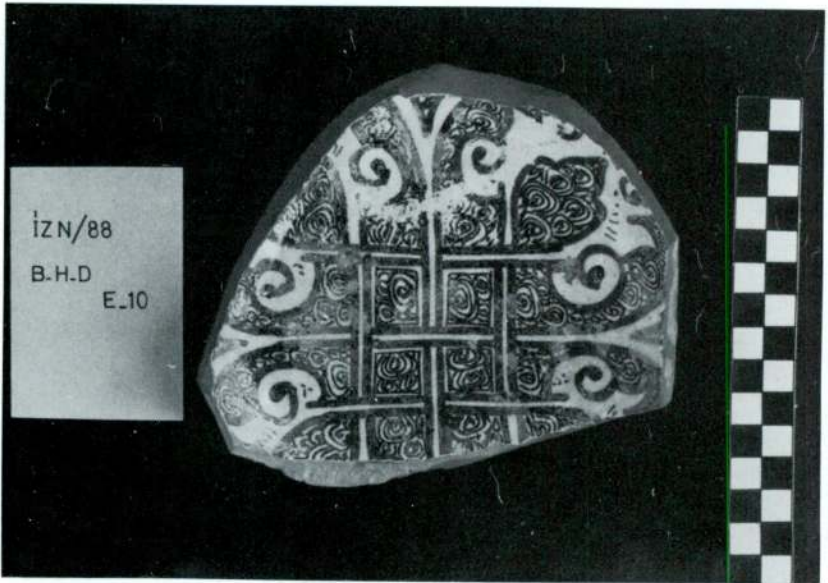

Res. 14 - İZN/88 BHD E-10 M 1 üstten.

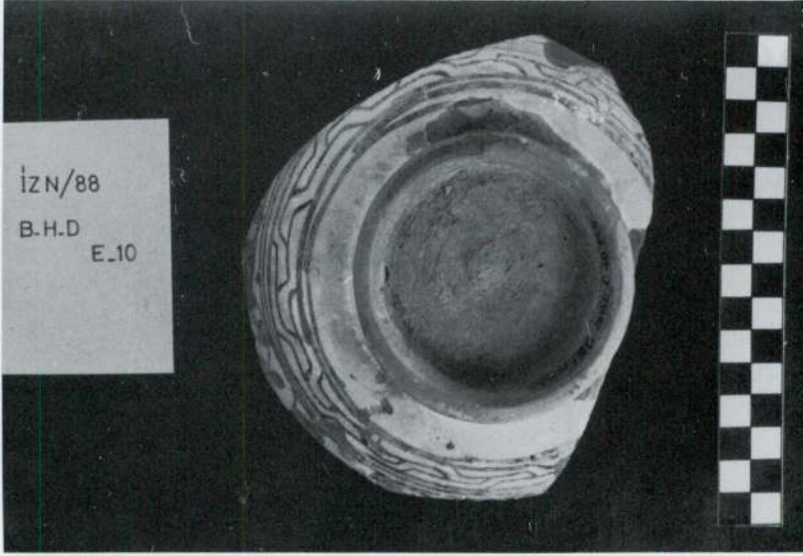
Oktay Aslanapa

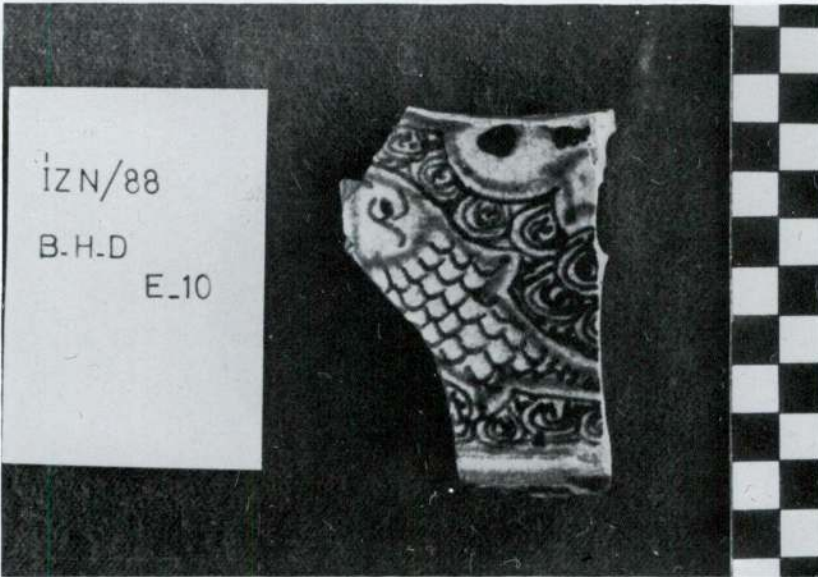
Res. 15 - İZN/88 BHD E-10 1 yandan.

Res. 16 - İZN/88 BHD E-10 M 4 iç.

Res. 17 - İZN/88 BHD E-10 M 4 dış.

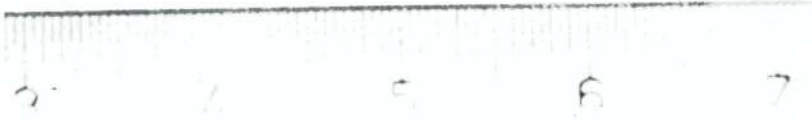
Res. 18 - İZN/88 BHD E-10 M 16.

Res. 19 - İZN/88 BHD E-10 M 21.

Res. 20 - İZN/88 Bağkur I Sk 1 ön yüz.

Res. 21 - İZN/88 Bağkur I Sk 1 arka yüz.

Res. 22 - Roma ve Bizans Etüdlük sikkeler ön yüzler.

Res. 23 - Roma ve Bizans Etüdlük sikkeler arka yüzler.

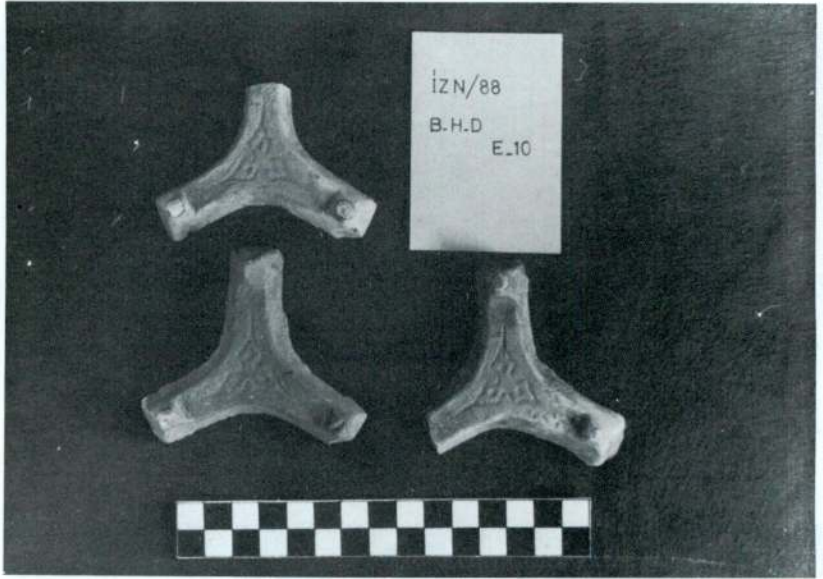
Res. 24 - Etüdlük İslami sikkeler ön yüzler.

Res. 25 - Etüdlük İslami sikkeler arka yüzler.

Res. 26 - BHD E-10 dan çeşitli fırın malzemesi.

Res. 27 - BHD E-10 dan benzer damgalı üçayaklar.

Res. 28 - BHD E-10 dan değişik damgalı üçayaklar.

Res. 29 - 1988 kazısından değişik biçimli üçayaklar.

Res. 30 - Ayasofya güney sondajlarından çeşitli fırın malzemesi.

Res. 31 - İZN/88 Aya E. 2 sondajından sırsız seramik fragmanları.

Res. 32 - 1988 kazısı yıkama istasyonunda telde kurutma denemesi.

Res. 33 - 1988 kazısı Envanter ve Restorasyon İstasyonu çalışmalarını.

